

HETILAP.

Gazdászati, müipari és kereskedelmi folyóirat.

Megjelenik hetenkint egyszer
Szombaton másfél iven.

Ára három hóra helyt 2 f. —
Postáni szétküldéssel 2 f. 20.

Jelentések ára soronkint 3 p. kr.

Tartalom: Tisztába kell hozni a majorság-birtokot. — Az államgazdászati ismeretek befolyása nemzetünk jóllétére. — Uj találmány. — Felsőlitás gyümölcskiállítás ügyében. — Kertészkedés szabályai. — Vegyes közlemények: Kolozsvár, Nádas-mentiről. Szászvárosról. N. Körösről. Rima-völgy-ből.

Kolozsvár octob. 15.

A nevezetes 48-dik év nagyszerű eseményeivel békövetkezett, a nélkül, hogy utait előre készítették volna; következményei megleptek a nélkül, hogy azokra elkészültünk volna. Posony-nak e sokat jelentő szava „nincs urbériség“ kivált Erdélyben mint villámcsapás vonult végig; sokakat földre sújtott, másokat elszédített, csak kevesek maradtak a csapás szelétől ingatlanul.

A mutatkozott fény még is bájló volt; sokan azt hitték, hazánk és fajunk életfáján gyümöcs-hozó virágokat fejtend ki; de a fény villám vil-lanása volt s reá iszonyu dörgés következék, mely a fát gyökerében megingatá, s a nyomba követte szélvész mindent magával vitt, csak ez maradt meg „nincs urbériség.“

Erdély, meglehet rövidlátás, meglehet ön-zés következtében anyagi érdekei fejlesztésére országilag keveset tett volt; még csak az urbériség sem volt kitisztázva; annál kevésbé a sajtó vagy más eszköz által elkészítve arra, mi-képp lehet az urbériséget közmegelegedésre, az urbéres és birtokos valódi hasznával megszüntetni. Zavarba volt a fogalommal, de borzasztó za-varban a megtestesült igével, a bevégzett tényvel.

A volt urbéres nem akart megelegedni az-zal, mivel a szerencse oly váratlanul megaján-dékozta, gondolta magában, ha ennyit kaptam ingyen, miért ne kaphassak többet is? tehát fog-lalni kezdett.

A birtokos, nagyobb részben, a leverő vesz-teség alatt elvesztette lélekjelenlétét, s levertsé-géből alig birt annyira kiucsudni, hogy mond-hassa az egykori sárba dőlt prokátorral, „nem tudom feltalálni magam, hogy mit csináljak.“

Szóval, zavar volt innen, zavar volt tul is, zavar mindenütt.

Ha akkor, midőn az idő intő szavait meg-értett némely tan meszszebb látó egyéneink sür-gették az urbériség tisztába hozatalát, hallgattunk volna szavaikra, s tettük volna azt, mit a szá-mító ész, nem pedig a vak önérdek javait, most jóval kevesebb volna, miről azt kell mondanunk „ezeket nem szeretem.“

De hiába! Az erdélyi birtokosság az urbé-riség örökéletében tán inkább hitt, mint a fel-támadásban; pedig rég meg volt írva „nincs semmi állandó a nap alatt.“ Ezért nem csak hogy régibb, már — hogy ugy fejezzem ki — urbére-sülni kezdett majorság birtokait nem igyekezett tisztázni, hanem ha a falu között vagy közelé-ben vagy egy pusztája, szántója vagy irtoványa volt, legott bételepitette, ugy nevezett nova ses-siokat alapított, s hogy élhessen is embere, sa-ját lábjaiból szántókkal, kaszálókkal ellátta, sőt még udvartelkét is bényesítette, csak hogy sza-porodjanak emberei; mert Erdélyben a jószág-okat nem a majorság birtok, hanem a szolgáló em-berek menyynisége szerint szokták volt becsülni.

Smidőn a felszabadulás hatalmas szava meg-dördült, zavar lett innen, zavar lett tul is, za-var mindenütt. A felszabadulás jótékonyágát minden volt szolgáló ember egyaránt élvezni ki-vánta; a birtokos, majorságnak tudott birtokához ragaszkodva, nem akarta azt emberének átenged-ni, s ekképp közdődött egy oly harc, mely, ha nem is szegzettek a vivók egymás mellének szuronyt, de tagadhatlanul sok kedvetlenséget, surlódást és gyűlölséget szikráztatott szerteszt s a közjóllétnek nagy mértékben aláásott.

A közigazgatás hatalmas karja csillapította ugyan a harcot, de nem szüntette meg. A sok nyugtalanító kérelmezés a közigazgatás vezetői-nél, a tömérdek kérlevél, melylyel ő felségét minden felől csak nem megrohanták erdélyi kör-üjában, eléggé mutatják, hogy a harc szakad-atlanul foly. A harc szinterén pedig ritkán szoktak a jóllét virágai díszleni.

Az úgy nevezett curialista sehogy sem tudja most is megfogni, hogy a felszabadulás személyválogató lett volna; hogy nem az embert nézte, hanem a valóságos urbéres állományt tette szabad birtokká; ő nem szokott a dolgok mélyébe tekinteni; ha látja, hogy szomszédja felszabadult, azt kérdi magában „hát ez mivel volt jobb ember nálamnál, hogy ő birtokot kapott, én pedig semmit sem; ez mégis csak nem igazság“. S ezen szerinte igaztalanság okát nem tekinti más forrásból eredettnak, mint — a hogy ők szokták mondani — „az urak“ ármánykodásából. Ily vélemény hideggé, gyakran roszakaratuva s ellenséges indulatúvá teszi az iránt, kinek érdekeit éppen élékellene mozdítania, s ennek jeleül panaszokra panaszokat emel ellene, gyanusítván, vádolván gyakran borzasztó ráfogásokkal is.

A per megindul, s foly, mint szokott, évenként át. Elvégre megítélik, hogy a curialista három negyed részben fizesse azt, mit fizetett — ha méltányos — az urbériség korszakában; de a birtállományból kimozdítani nem szabad. Ennek következtében, ha fizet (a fizetés pénzzel ennek szüke miatt nem történhetvén napszámmal történik) — nincs áldás rajta; a gazdaszatnak tiszta kárára szolgál; mert a gazda ezen napszámjaira számítván, a dolog idejére nem gondoskodik más munkásokról; emberei pedig nem állván elé, megfizethetlen károkat szenved. Ebből ismét csak panasz keletkezik, a mi meglehet executioval, meglehet makacsabb esetekben kihányással végződik.

Ez a surlódást még élesebbé teszi, s a társadalmi élet iránt az ember kebleben aggályakat kelt fel.

A közjöllét, az egyesek érdekei követelik, hogy e mindkét részről kedvetlen állapot végére jussen. E harcot végképpen meg kell szüntetni. De hogyan? e kérdéstől függ minden.

A mi nézetünk szerint a kérdés megoldása igényli

1. hogy a lehető legrövidebb idő alatt egy minden körölményekkel ismeretes férfiakból alakított bizottmány szálljon ki, s hozza tisztába, mi urbéri állomány, és mi majorságbirtok az egész országban, hogy az után sem a birtokos urbéri állományt, sem a volt urbéres majorságbirtokot ne bitorolhasson,

2. hogy a curialisták harcza örökre bé legyen fejezve s a birtokos igazságos igényeinek is elég legyen téve, meghatározandó lenne, hogy a curialistai állomány a curialisták és volt urbéresek által birtokarányban teljes értékben kárptolandó leszen meghatározandó rövid idő alatt.

A volt urbéres, ki birtokát ingyen kapta, az igazság és méltányosság kívánata szerint bátran adózhatna e tárgyban. Az álladalom és a volt földes ur a jobbágy-birtok kárptolásával eléggé lévén terhelve, ezektől több áldozatot nem kívánhatni.

Azok, kiknek hatása ezen ügy böles, és igazságos elintézésére befolyhat, Erdély iránti öszinte hazafiságukat nagy mértékben békibizonyítandják az által, ha azt sietőleg eszközlik.

Az államgazdászati ismeretek befolyása nemzetünk jólétére.

Azon tudományok között, melyek az ujkor szülöttjei, tán egy sem érdemli meg oly arányban a magyar nemzet különös figyelmét, mint a politikai tudományok azon ága, mely a nemzeti vagyon forrásaiban rejlő természetű kifürkésésével, a nemzeti vagyonosodáshoz kötött feltételek megállapításával, a közvagyon szaporítása és elosztására szolgáló eszközök kipuholásával; szóval a népek belső jólétével és egymásközti jogszerű szerződmódok meghatározásával foglalatoskodik. Homlokán e tudomány még mindig viseli ugyan az első fejlődés nyomait. Ellenmondások, rendszeretlenség, és tisztultalanság látható nyomai kísérik mindenütt, és felhívják a nemzet barátját a töméntelen anyag közt végre pályát törni és a tájékozást megkísérteni; de azért még is haladásunk pályáján egyik legjelesebb szövétnek.

Reménylenünk szabad, hogy az államgazdászati nálunk mindinkább pártolókra találand, és az általa tisztába hozott tanok az ismeretek körét tágitandják. Lejárván a politicalai pártharczok zajai, gondolkodó nemes hazánkfiain nemes tevékenységnek pályatért nyithatnak ők, ama közös törekvésben, mely az állam különféle osztályainak anyagi érdekeit öszszeegyeztetni, a közhaza erejét emelni, és munkakedv fejlesztését tüzi ki feladatául. Oly tudomány mivelése által a buvárszellem közvetlen azon erők ismeretére vezetetik, melyek a hon roppant kárára parlagon heverték; a nép maga pedig munkásságában irányt nyer, magához méltó polczra eljuthatni a nemzetek sorában.

Ne mondja senki, hogy az államgazdászati jártasság közönös a népek boldogítására, csak elvont tudomány lévén. Kereskedői és kiviteli háborúk, áruözönök, megakadások, tilalmak, monopolumok kinövései, munkabér sülyedése, maximumtörvények (tétélek, árszabások) rettentő vagyon egyenlőtlenség szoktak e tudatlanság kö-

vetkezmenyei lenni, a nélkül hogy a sokaság oly tünemények kútfejét gyanítaná. Egy álladalom azonban fel nem állhat, melyben a lettdolgok keletkezése ismeretlen, vagy az országlás irányelvei elméletileg még zavarban fetrengnek. Így a socialismus soha sem fog életre kapni, és mindig hatástalan maradni az emberiségre, míg elvei és rendszere azon ugyszólván természet törvényét meg nem állapíták, mely más tudományok alaptételeihez hasonlít, és mely meggyőzhessen arról, hogy a gyakorlati élet ellent nem mondand az elméletnek. Mindenesetre a tisztult theoriának mindig megelőznie kell az alkotást, és azért legalább fonákságnak nevezhetni a socialismus rágalmait a nemzetgazdaszat ellen, mintha ez utóbbi tanai következményeiben kevesebb okrendszert tüntetne ki, mint amaz.

Édes hazánkban számtalan nyomait leljük azon ferde rendszernek (ha olyannak nevezhetni) mely földmivelés, ipar és kereskedés tekintetében divatozott. Sőt nyomnak nevezve, keveset mondánk, mert kereskedelmi csekélységünk bizony szembeszökőbb mai nap, mintsem azt ne érezhetnők minden lépésünkön. Ősapáink az álladalmi társaságban mindenkor a legnagyobb tarkaság barátai valának, és azon álladalamban, melyben az adómentesség oly soká volt egy osztály kiváltsága, hol a birtokképeség nem volt természetes joga annak, ki a jószágot megvehette, hol az igazságkiszolgáltatás semmi bizalmat sem önthet a hitelezőbe, ott az intézmények szelleme majd a nemességnek, majd a papságnak, majd végre a katonai rendnek kedvezett. Mind ez káros volt az ipar felvirágzására és ennél fogva az anyagi jólét kifejlődésére. A nemzeti gazdaszat elmélete még csirájában lévén, még a jó szándok is czélszerűtlen módon létesülést erőszakolt. A törvény „ut Lutherani comburantur“ hasonmását találja 1525 évi 23. törvényczikkében, mely a külföldi pénzek behozóit megégetni parancsolja. Ezen igen rossz külpénz behozása ellen még az 1619-ki országgyűlés is anynyira heveskedett, hogy annak meggátlása szándokában a bor és marha külföldre vitelét egészen megtiltá, elfelejtkezvén, hogy a nevezett fogyasztási cikkek nálunk a nemzeti gazdaságnak legfontosabb tárgyai. A külkereskedés melyhez rossz utakon nyers terményeken kívül egyebet úgy sem hozhatánk, számtalan akadály mellett azzal is nyügeztetett, hogy a külföldi kereskedők csak bizonyos kijelelt városokban vagy helyeken válthatták portékáikat, (kinek nem jutnának itt eszébe az europai kalmárok a chinai révekben?) és hogy Buda, meg némely határvá-

rosok oly kiváltsággal bírtak, mely szerint ama városokba hozott külföldi árukat eladás végett tovább vinni nem volt szabad, hanem az illető városban eladni kellett.

Nem azért hozzuk azokat fel, mintha panaszt emelnők elődeink gondossága ellen, kik-től más tekintetben ugyan elég áldásos intézményeket nyertünk, — mert bizony a nantesi edictum visszazavétele, a spanyol inquisitio Németalföldön, a mórok kiűzése Spanyolhonból, V. Vilmos herczeg üldözései Bajorhonban stb. nagyobb baklövések voltak ipar tekintetében, — hanem figyelmeztetni kívántunk, mennyire képes egy állhatatosan keresztül vitt államgazdaszati csalelv a nemzet elszegényedésére befolyjni.

Hogy hatalmasaink anynyiszor ferde közipari elvek által vezéreltetek könnyen megfejtethető azon fájdalom igen is kevés, sőt semmi kereskedői szellemből, mely nálunk találtatott. Vajjon mi oka e tüneménynek, midőn a félvad ázsiai, többé kevésbé vándor népek elterjedt kereskedést üznek? Mi azt tartjuk, hogy első királyaink mód felett siettek a hon gyarmatosításával. Ebből nem csak az következett, hogy a nyelvünket nem értő idegen papok tüzzel vassal irtották ki a pogányság elleni vakbuzgóságukban legbecesebb nyelvemlékeinket, és behozván minden közügyekbe és diplomákba a latin nyelv használatát, akadályozák a nemzetiség terjedését, fejlődését, és a nemzeti irodalom szilárdulását, — hanem az is, hogy a nemzet jobbjai a tömegeesen bevándorolt, és többnyire kiváltságokkal elhalmozott idegenektől magokat jogaikban megcsorbitva, azok nyelvét, szokásait, foglalatosságait a magokétól különbözőnek látván, ezeket úgy mint az általok üzött mesterségeket és kereskedelmet gyűlöletesnek találták. Ha a nemzet tehetségei önmagából kifejlesztetnek, a külföldi értelmes iparosok, nagyobb megfontolásával a nemzeti jellemnek, hozatnak bé, úgy e hazában különböző hon fiának nem tartaná magát senki; a fajok özszesimultak volna mint a régi Albion népei, és iparunk minden esetre magasabb és szilárdabb polczán állna a tökélynek.

A mai iparmozgalmakban egy mélyebb jelentőség fekszik, mint a felületes szemlélődő gondolná. Nem csupán önző haszonkeresés az egyének közt, a vásári alkudások és nyerészkedések forognak itt szóban, hanem a társaságok gyökeres átalakulása, olyan t. i. milyen körülbelül a római birodalom bukása és a kereszthadak idejében történhetett. Az eddigi államtani elvek kívánt boldogságra nem vezetvén a népeket, most más elemek érvényességre jutni törekszenek, más

elemek idomulást kísértének meg növekedő hatalommal, és ezen elemek, az ugynevezett anyagi érdekek, képviselve a nemzetek iparosai, gyárosai, kereskedői, földmivelői és tözsérei által, kell hogy az ujkor ezen jellemes szelleme áthassa a nemzetet, mert a különféle országok munkaügyi oly szoros összeköttetésben vannak egymással, hogy azon nép elsorvad, mint fán a levél, melyhez életnedv nem fér, a mely nép elmarad elméleti, mint gyakorlati statusöconomiai tapasztalásaiban.

Kétségtelen, hogy józan kormány ipar dolgában nem fog másként mint akadályhárítólag, és legnagyobb mozgékonytságot, szabadságot engedve hatni, mert minden kényszerítést sarkán követi a gyanu és bizalmatlanság, de ha arról meggyőződünk, érezzük meg azt is, hogy a tepsedés átok, és hogy csak az észszel vezérelt munka tud értékeket előteremteni. A munka teremő ereje tett sivatag tartományokat gazdagok hazájává, ő tett a természet mostoha gyermekeiből hirneves nemzeteket művészettel tudományokkal bővelkedőket; ő tett ügyetlen, mindenkítől függő, a kor és társaság minden változó viszonyai alatt szenvedő csordákból hatalmas, meszsze világrészekretörvényadólag befolyó nemzeteket. Ily munka azonban minden lépésnél higadt államgazdászati világitásánál vezéreltetik, és az erkölcsökre üdvösebb hatású leend, mint azon minden férfias önértet elfojtó előítélet, mely semmit nem tevésben keres kiváltságot.

Pesty Frigyes.

Uj találmány.

Köztudomásu, hogy az eddigi festékeknek két lényeges hiba ellen volt panasz; először hogy a festékek, kivált a fehér, idővel más színekbe átmentek; másodsor hogy ólmos tartalmuk egészségrontó volt. E két bajon a fehér festéket illetőleg, Simony Imre temesvári gyógyszerész ur segített, a festékre kívántató fény-mázot nem mint eddig lenolajjal, hanem olajsavanyval készitvén.

Menynyire közlő észrevehette a nevezett anyag készítésénél olajsavany (Olein) horgéleggel (Zinkweiss) oly arányban kevertetik, hogy egy font olajsavanyra 2 lat horgéleg jusson. E két alkatrész addig főzettetik egymással, mig az olajsavany fel nem emésztette a horgéleget, a mi néhány percz alatt meg szokott történni, és főzés alatt folyvást kavartatik, nehogy a horgéleg leülepedhessen.

Ezen fénymáz higitására, mihelyest kissé kihült, terpentinolaj használtatik. A fehér festék,

mely ekként készül, oly gyöngéd színü, tiszta, és fényes, kogy ezen tulajdonokkal minden eddigieket felülmul. Tartóssága kitünő. Födözési képessége pedig a tett kísérletek szerint 20 perccenttel jobb minden más fehér fénymáz olomfestékeknekél.

Említés nélkül itt nem lehet hagyni, hogy a többi fénymázok (Firnisse) főzése a tűzveszély miatt mindig nagy bajjal jár, a mi olajsavanyval nem ugy van. E találmány ipar tekintetében fontos, mert a stearingyárok olajsavanyval bővelkednek, és alig tudják hasznát venni, hacsak szappan készítésre nem. Ott tehát olcsón lehetne megszerezni, és jobban értékesíteni. Az olajsavany kén-savanyval ugyan fertözve vagyon, ez azonban meleg vízzel, vagy vizgözzel könnyen elvétethetik.

Közli

Pesty Frigyes.

A gyümölcsfa-tenyésztés azon kedves foglalkozások közé tartozik, melyeknél a gyönyörűség haszonnal párosul, s a munkásságot csak hamar ohajtott s tartós siker is koronázza. — Ezen kellemes és az életet megszépítő foglalkozásnak alig van szélesebb és termékenyebb mezeje; mint éppen Erdély hazánk. — És mégis e tekintetben is igen elmaradva tapasztaljuk magunkat sok olyan országoktól, melyekben ugy szólva minden kis előhaladást drága árron kell megvásárolni. Hegyeink és kerteink anynyit, menynyi a közszükséget kipótolná nem teremnek, gyümölcsaink minősége pedig az ország legnagyobb részében a gazdaság e nemében való hátraállásunknak előbizonyysága. A mivel birkunk keskeny térre szoritva, egyes szakértők fáradozásainak köszöni lételet, velök együtt élt, s félő. — hogy velök együtt el is enyészend.

Sajnos lenne, ha iparunk ezen alig fejlődő ágát egy ily szerencsétlenség érné. Azt akarjuk, hogy ezen fenyegető bajt megelőzzük s ha ebéli szándékunk sikerülendett, gyümölcstenyészésünk felvirágoztatására legalább egy lépést tegyünk előre.

Ugy hiszszük, hogy hazai gyümölcstenyészésünk jelen állásának ismerése az első és fődolog, honnan ki kell indulni. A hazába természet vagy termő gyümölcsfajok jelesbjeinek egypontha egybegyűjtése s központositása szolgálhat csak mérlegéül annak, hogy mink van, és e részben hol állunk? hogy biztosan tehessük meg a többi teendőket.

E végre alakult a Kolozsvári Casino gyümölcstenyészést kedvellő tagjai közül egy bizottmány, mely feladatul tűzte ki magának egy

gyümölcs-kiállítás rendezése s egybeállítása által közelebből megismerkedni maga részéről, s ha ez mint reményli neki sikerül, megismertetni a hazai közönséget pomológiánk jelen állásával. Ezen ismeretnek jó következményei nem fognak kimaradni.

A cél egészen közérdekű s éppen azért az abból kiháramló haszonból is Erdély minden polgárainak egyformán kellend osztozniok.

A haszon közelterjedése ismét attól függ; ha a termesztők gyümölcs-fajaikból kellő példányok béküldése által egyenként, vagy minél többen részt venni a kiállításban hazafi kötelesegeiknek tartandják.

A bizottmány azon meggyőződésbe van, hogy nem csak Kolozsvár számos termesztőit, hanem a vidéki szakértőket is a közös ügyben közös buzgóság lelkesítendi.

Ezen meggyőződéstől vezetve a következőkén kéri fel t. cz. gyümölcsstenyésztő uraságok közre munkálását:

1. Legyen szíves a körében lévő nemesebb akár asztali, akár gazdasági gyümölcsfajokból anynyi példánydarabot kiválasztani, megnyitni a cél igényel s a körülmények engednek.

2. Jeleltessék ki: melyik faj tisztán hazai, melyik idegen eredetű? a külföldi honnan származott a vidékre? mi a faj vidéki, vagy pomológiai nevezete?

3. Minő természetű földben, hegyen-e vagy térföldön, szabadon vagy spalierban s melyik égtáj irányába diszlik a gyümölcs termő-fája?

4. Okszerűleg kezelve mitől meddig eltartható? s minő éghajlati viszonyok siettetik vagy késleltetik kifejlődését?

5. Ritkán vagy gyakran s minő bőségben terem? s termését gazdasági célra vagy csak asztalra használják-e?

6. Irassék meg a termesztő neve, lakása.

A kiállításra választandó példányok szükség hogy épek s teljesen érettek s a termőfa napjára, úgy mint árnyékos részeiből egyenlő mennyiségben választassanak.

A kiválasztott példányok száraz mohába vagy pamutba gondosan bégöngyölítve küldetnek bé, törést vagy ütést ne szenvedjenek, alólirt b. Farkasutczai 54. sz. lakába, holott a kiállítások napjáig alkalmas helyről van gondoskodás. Nem tartjuk szükségesnek megjegyezni, hogy a küldemények szállításának a fagyos napok béálltáig meg kell történni.

A küldemények tárgyát tehetik alma, körtve, szőlő-fajok, későn érő szilva és barack (a hol találtatnék) naspolya, jeles fajú dió és ma-

gyaró — sőt még a kerti és mezei gazdaság köréből valamely ritka érdekű természetmenny példányai pl. gyökeres vagy gumós vetemény, ritka gabona-fajok — úgy vetemény-magvak jeles példányai is köszönettel fogadtatnak.

A kiállítás ideje az őszi-téli fajokat illetőleg dec. 1—14 napjaira, a késő téli fajokra nézve pedig febr. 1—14 napjaira határozottatott a Kolozsvári Cassino teremeiben.

A bizottmány nevében
Nagy Ferencz,
tanár.

Kertészkedés szabályai.

1. Semmit se természetesen hanyagul. A mi megérdemli a termesztést, azt szorgalommal kell termesztetni. Csak a burján terem magától.

2. Sokféle veteménymag van, a mely nem kél ki, ha esztendőnél régibb. Legyen tehát mindig új vetemény magod. Kivétel a dinnye és ugorca, és az ezek családjába tartozók; vess tehát több éves magot; dinnyédnek és ugorkádnak nem lesz ugyan nagy levele, de annál nagyobb lesz a gyümölcse.

3. Ellenben a burjánmag kikél több év múlva is. Égesd meg tehát a magzó burjánt a helyett hogy csomóba raknád.

4. A növény a csiralevélből kap táplálékot a gyökér megerősödéséig. Vigyáz tehát, hogy azokat a bolha és csiga le ne rágja, különben veteményed kivész.

5. Hogy e veteménymag kikeljen, arra levegő, nedvesség és meleg kell. Ne ültess hát igen mélyen a magot.

6. A kertészkedés titka a magváltoztatásban áll. Nem nyereség hát magad magvát vetni. Ha magot termesztessz, add el, vagy cseréld el.

7. A nagyon ifjú növény gyökere nem állja ki a kiültetést. A kiültetés legjobban sikerül akkor, mikor a növény négytől két levelében van. A levél, ha szél éri mindig izzad. A kiültetett növényt tehát ovaí kell a szélről míg gyökere anynyira megerősödik, hogy az izzadás által vesztendő nedvességet visszapotolhatja. Ezért a száraz keleti szelet a kertekről el kell vetni.

8. Növényeink gyökerének is levegő kell. Tehát az agyagos és különben sziváj földet minden ültetés alkalmával addig kell porhanyítani, a míg öszszeporlik, az ugarföldet télire a lehetőségig mentől doroncsosabban kell hagyni, hogy annak mentől nagyobb területét érje a levegő és fagy, s tavasszal mentől hamarabb megázzék.

9. Minden növény saját szerű nedvességet szív a földből, ezért multhatlanul szükséges a vetemény helyét változtatni.

10. A növények leveleik által táplálékot szívnak a levegőből, azokat tehát nem kell leszaggatni, s megsérteni, sőt a por, füst, korom is árt nekik, különösen mikor még ifjak.

11. A növények ágai és levelei természetes állapotjukban ritkán érnek egymáshoz. A természet ezen intéséből tanulj meg, hogy kertiveteményed soha se legyen igen sűrű.

12. Ha fáid igen sok ágat és levelet neveltek, de keveset virágoznak és nem teremnek, ültess sovány földbe, vagy ha az átültetés nem lehetséges, vágd el egy két nagyobb gyökerét.

13. A pázsintot az elmohosodástól legbizonyosabban megóvj a trágyázás.

14. A levelek a sötétben nem lesznek oly sötét zöldek, sem oly erős izűek mint a világosságon. Ezért kell békötözni a salátát, csomóba rakni a czellert stb.

15. Minden növény nyugszik, s ekkor legkönnyebben át lehet ültetni; ellenben legnagyobb növésben vannak mikor virágoznak, ezért ilyenkor ne ültess; de homlitani ilyenkor legjobb, mert ekkor legkönnyebben vernek gyökeret. A fűszeres növények ágait és leveleit ekkor kell szedni s megszáraztatni. Az igen sok virág gyengíti a növényt; az új ültetvény virágait tehát le kell szedni, valamint szintén a betegeseit is.

16. A légmérséklet hirteleni változása veszedelmes; nem kell tehát a növényeket a virágházból egyenesen a szabad levegőre vinni, hanem ablakok nyitásával rendre szoktatni kell a szabad levegőhöz.

17. Ha azt akarod, hogy rózsabokraid rendre virágozzanak, azoknak némely ágait vedd szemre, vagy is vágd el mihelyt a rügyek dagadni kezdeuek, más ágait pedig akkor, mikor mikor a levelek már kibomlottak. Az előbb szemre vett ágakan hamarabb lesz nyílás, a később elvagdaltakon pedig későbbre.

18. A növés mérséklése által erőt kap a virág és gyümölcs. Ezért kell a honyalyakot, kapsokat lehányi. Ezen elven nyugszik a megcsonkázás hasznos mestersége is.

19. Mentől kevesebb gyümölcs van a fán, annál jobb izű. Ezért mikor a fa felette rakva van gyümölcse, le kell belőle rázni, de óvatosan.

20. Ha azt akarod, hogy a gyümölcs jól megálljon, száraz időben szedd le, és vigyázz, hogy ne potyolódják meg.

21. A hagymát és gumós növényeket czi-

kázás előtt kell kiültetni. A levegőbeni cikázás meggyengíti. A hagymaszárát soha se vágd le, hanem engedd, hogy elszáradjon.

22. A levességökért és jó izűkért kedvelt veteményeket sebesen kell nevelni, milyen p. o. a spárka. Ha erős izű veteményre van szükség, neveld lassan.

23. Allott vízben kevés növény tenyész. Ezért a virágserepek alá tett tálcákba téiben ne tölts vizet, mert jobban állnak a nélkül; mikor pedig hajtani kezdenek, akkor vízre van szükségök.

24. A növények cserépben hamarabb megfagynak, mint a szabad földben, s ha téiben künn kellene hagyni, békell ázni a földbe.

25. A gyeptűdet és bokros helyeidet tartsd tisztán a burjánnytól, különben megtöltik kertedet burjánnyal.

Vegyes hírek.

Gyászhir. Erdélyi róm. kath. püspök nagymisgu és főtiszt. tuskáni K o v á c s Miklós nincs többé. Közhasznu földi életének 84-dik, püspökségének 25-dik évében f. hó 15-én reggeli 6³/₄ órakor istenben elnyugodott Kolozvárt.

A valódi keresztényi szellemben működött főpásztort Erdélyben mindenféle vallásfelekezetűek tisztelték éltében, halálában pedig egyaránt áldják. Béke hamvaira!

— Az oly rég tervezett, több versen elhalasztott, s különböző indokokból sokaktól várt erdélyi törvényszékek az életbe lépés stadiumához közel állanak. A már régebb kinevezett törvényszéki elnökök mellé közelebről a tanácsosokat is kineveztek. A kinevezésnél a képesség és nemzetiség is tekintetbe voltak véve. Kétnegyed mértékben a szász hazafiak, egynegyed mértékben a magyarok, más negyed mértékben pedig az oláhok s a birodalom más részbeliek lépnek fel a bírák sorában.

— Szilágy-Somlyó vidékeről jött levelek szerint azon vidéken jelesen pedig Percsen határán ezen hó elején erős jégzárpor mutatkozott, mely a szőlőkben nem kevés kárt tett; a mi anynyival érzékenyebbül hatott a szőlős gazdákra, minthogy ezen ellenségek ellen már ily időtájban, egészen biztosítva hitték magukat.

Az egész Szilágyban a szőlő a várakozásnak teljesen megfelel s általában ha nem is bő, de jó szüretre számítanak. A szüretezés jobbára csak e hó 20-dika után indul meg.

— A brassai keresk. és iparkamara kérelmet akarván beadni a m. kereskedelmi miniszteriumhoz az iránt, hogy a magyarországi déli

vasutvonal Erdélybe a hátszegvidéki völgyen vagy a Maros mellett felvezetve Szebenén át Brassó felé, innen valamelyik délkeleti passuson át Oláhország felé folytattassék, — szándékszik e vonalat ahhoz értő mérnökök által megvizsgáltatni, hogy beadandó kérelme gyámolításául a vasut technikai lehetőségét s legcézirányosb irányát kimutatva mellékelhesse. Ez okból az austriai mérnöki társulathoz folyamodott azon kérelmével, hogy a kamara e szándékát az eféle tárgyakkal gyakorlatilag ismeretes mérnökökkel tudassa, s kiknek e munkát elvállalni kedvök és akaratjok van, szólítsa fel, hogy a nevezett kamarával akaratjokat és a feltételeket tudassák.

— A mint tudva van a vasúthoz való rudvas mázsája az austriai hámorokból hozatva 11—12 pftba kerül. Az angol vashámorok ügynökei pedig ajánlják, hogy az ily angol vas mázsáját Triestig vitellel s más költségekkel együtt 3 pft. 45 kr.; a Dunán le 6 pft. 20 kr., a Sund-szoroson át Stettin felé Bécsig 6 pftért szállítanak. Nevezetes tanuság az austriai s közelebbrii pedig a mi vashámorainkra nézve.

— A bécsi főpénzverőháznál sept. 20-kán kezdve az ezüst szállítókat új vegyítékü ezüst pénznemekkel fizetik ki.

— Az austriai birodalom némely tartományaiban, jelesen pedig Csehországban, sőt Magyarország némely vidékein is az idéni szénatermés oly gyengén ütött ki, hogy nem csak a mezeigazdák vannak aggodalomban marháik kitélelése iránt, hanem még a m. kormánynak is gondot ad a lovasságnak oly módóni elhelyezése, hogy az a népnek terhére ne essék. Erdélynek az idén bő szénatermése lévén, mint mondják négy lovas ezred telelő helyéül lenne kitűzve.

— A fiumei vasut tervét Ő Felsége legfelsőbb határozata alá terjeszteni Zágrábban fogják, hol Ő Felsége előbb személyesen kíván meggyőződni e vonal szükséges volta felől.

— A bécsi kereskedelmi és iparkamara elhatározá statistikáját szerkeztetni a kamarakerületi iparüzök és gyárnokoknak, s hogy ez annál biztosabban eshessék meg, minden iparos pénzbüntetés terhe alatt köteles lesz, üzletének kezdete és kiterjedése felől a kamarának írásban jelentést tenni.

— Ugyan e kamara egy bizottmányt nevezett ki, melynek feladata a borkereskedés emelésére magánosok által tett tanácskozások eredményét megvizsgálni s azokból a borkereskedés emelésére czélszerű és kivihető javaslatot terjeszteni a kamara elé.

— Egy bécsi technikus a legjobb kísérle-

teket tesz a szénsavanyinak mozdító erőül használására vizgőzösök helyett.

— Nem rég a pénzügyminiszter urnál egy iparosokból álló küldöttség előterjeszté az ipar fejlődését veszélyeztető sulyos pénzvizonyokat, s szerencsés volt az iparérdekeket illetőleg a legmegnyugtatóbb biztatásokat nyerni. A banknál már is eszközöltetett, hogy 12,000 ftos váltószámítások, ha szilárd üzletalapon nyugszanak, vissza ne utasittassanak. Kilátás van a kisegitő pénztár gazdagabb dotatiojára s a magánbankok valósitása sem fog soká késni.

— A nemzeti bank kimutatása szerint szeptember hóban az ezüst készlet tön 43,622,508 ftot, a bankjegyforgalom 200,347,053 ftot.

— A járásatóságok utasítást kaptak, hogy a vásárok tartása vasárnapokon meg ne engedjessék, hanem a következő mivesnapra tétesenek át.

— Gyakran megtörtént, hogy austriai gyárokból készült szövetek végekben a szükséges rőfszámot nem tartalmazák. Ez okból inditványoztatott, hogy a m. keresk. miniszterium rendeletet bocsásson ki, miszerint minden végszöveten a rőf száma pontosan kitétessék.

— Az ipartörvény által az inasok ügye is érintetni fog. Hirszerint a mester a szülők- vagy gyámokkal a felveendő tanulóra nézt külön szerződést fog kötni; nyilvános tanuló könyvek hozatnak be; a legénynyé felszabaduláskor vizsgálat kívántatik sat.

— Bécsben sept. 27-én 2 millio forint birodalmi kincstárjegy és $\frac{1}{2}$ millio magyar közjövédelmi utalvány semmisítettett a szokás szerint meg.

— A kereskedelmi és belügyi m. miniszteriumok megengedték a folyadéki mértéknek az alsó austriai szerénti behozatalát Magyarországba, de az eddig használt mértékeket csak huzamosb idő alatt lehetővén a használatból kivenni, — az új mértékek csak 1854 elején lépnek gyakorlatba.

— Franciaországban az anyagi érdekek körüli mozgást mostanában háttérbe sorítja a császárság kérdése, mi ugy látszik jelen hó 22-én csakugyan létre akar jöni. Ez azonban az europai anyagi érdekek fejlődésére aligha káros hatással lehetend, minthogy az éjszaki hatalmasságokat minden eventualitás készen találná; mint a hirlapok biztositanak; másfelől pedig ezek most a császárság elé semmi akadályt nem kívánnak gördíteni, ha Napoleon hazája jelenlegi határain nem akarna változtatni. Szóval ezen kérdés megoldása Europa nyugalmára nem fo-

gand rázkodtatólag hatni, tehát az anyagi jólét előmozdítását gátolni.

— Nem régiben készült el Angliában a világ legnagyobb hadi-hajója. Neve „Windsor-castle.“ Hoszsza 278 láb, 6 hüvelyk; széle 60 láb, 1 hüvelyk; gőzgépezete 700 lóerejű s 146 ágyut visz.

— A cs. k. magyar helytartóság pályadíjakat tűzött ki a gyümölcsstenyésztes előmozdítása s nemesítésére vonatkozó népszerű értekezések szerkesztésére, hogy eképp a magyar föld termőereje s a kedvező éghajlat dacára elhanyagolt fontos termesztési ágat minél nagyobb virágzásra segítse.

— Magyarországon az idei dohánytermesztés a legjobbak közé tartozik; különösen sikerült azon dohány, melyet az ültetvények módjára kezeltek.

— Herczeg Lippe-Schaumburg bajor és hesseni kivándorlóknak magyarhoni jószágain földeket adott, melyekre letelepedhessenek.

— A szegedi vasutvonal alapépítése már befejeztetett s a föld feletti építést még e hóban megkezdik. Jövő év tavaszáig az első próbamenetek megtörténhetnek.

— A pradjali út (Erdélyben) építése végéhez közelit s nem soká a közforgalomnak átadhatik.

— Kunsch József, a f. év elején borzasztó tüzvész által megkárosult szikszóiak javára „Szikszói enyhlapok“ czim alatt felsőbb engedelem mellett almanachot szerkeszt, mely még folyó évben megjelenik. Tartalmát a legjelesebb írók dolgozatai teendik, s több metszvény ékesítendi. Előfizetést Kolozsvártt elfogad Tilsch János ur könyvkereskedése.

— A pesti terménykiállítás — hirt szeptembert az idei rossz termés miatt — ez évről elmaradt.

— A dohánytermesztők buzdítására és termesztményeik gondosabb mivélésére a pénzügyigazgatóság a beváltási árat feljebb emelte.

— A bécsi börzén f. hó 8-kán azon hír terjedt el, mintha távirdai tudósítás érkezett volna, miszerint az elnök Párisba vonulásakor császárrá fogna kikiáltatni, s kormányra léptét a hadsereg tetemes leszállításával fogja kezdeni. E hirre igen jó hangulat mutatkozott a statuspapirok és északi pályarészvények iránt. De e tudósítás valódisága kétségbe vonatott.

A Nádas mellékiról oct. 10-én. Engedje meg t. szerkesztő ur, hogy szép reményű lapjába irjak *) valamit némely dolgokról, me-

lyek a Nádos mellékin történnek s meglehet mást is előfordulnak, s mégis önök, kik szinte ezen völgy szájánál laknak, gyógyerejű folyójában feredeznek, nem tudnak tán azokról semmit.

— Önök városiakul nem tudják, legalább nem érzik, mennyi mindenféle ellenséggel kell nekünk falusiaknak küzdenünk; hajh! mert a világon tán senkinek sincs anynyi ellensége, mint a szegény magyar gazdának. Nekünk itt az állatok seregének mindenikéből jutott legalább egy-egy ellenségül. A két kezük közül legtöbb bajunk van ugy nevezett curialistáinkkal, kiket a szerencse a felszabadulás jótékonyságában nem részesített ugyan, de ők szeretnék magukat részesíteni; ebből aztán az következik, hogy nagy részök, az állatok használt birtokért önkénynt semmivel sem fizet, hanem perel; költeti, fárasztja az embert, s utoljára ha veszt is, nem fizet; ha rászoritják is, nem fizet. No de ez nem csak a Nádos, hanem tán Erdély minden folyói mellett így van.

Jó hogy eszembe juta, s mig el nem felejtetem, mondja meg szerkesztő ur, mit tevék legyünk az oly, csak belső telekkel bíró zsellérfélékkel, kik se nem curialisták, de tán fel sem szabadultak, minthogy a kincstár ezekért kárpótlási előlegezést sem adott.**)

A ragadozó emlősökkel is elég bajunk van. Nem elég, hogy a rókok oly szemtelen bátorságot vettek maguknak, hogy némely helységekre fényes nappal bémennek s az utcákról elrabolják a fegyvertelen majorságot, éjszaka pedig a házak hiúról elcsempészik; nem elég, hogy a farkasok csak e vidékről több mint száz darab marhát elpusztítottak s azokban legalább is 10.000 fital növelték a szegénységet, ez mondom nem elég, hanem már oly vakmerő bátorságot kaptak, hogy magát az embert is megtámadják; mint ez nem sokkal ezelőtt egy mérai emberrel történt hazamenő utjában. Ez már mégis csak igen sok, mit alkerületi biztosunk is megsokalván, e napokban nagy hajtó-vadászatot tartott, s mint hallok, három farkast meg is löttek.

A madarak közt, kivált nyárban, legkártekonnyabb ellenségeink a verebék; véres verejtekeinkkel szántott vetett búzáinkat alig lehet tőlök megtartani; rendkívül sok kárt tesznek. Igen jó lenne, ha a m. kormány, mely oly sok-

*) Szivesen.

***) Várjanak önök. Hazánk érdeke sürgetőleg igényli, hogy a m. kormány egy részrehajlatlan viszonyainkkal ismeretes bizottmányt nevezzen ki a volt urbériség tisztába hozatala végett. S mi hiszszük, hogy ez már sokáig nem késhetik. Sz.

ról atyailag gondoskodik, megparancsolná, hogy minden ház-tűzzel bíró ember bizonyos számú verébfejet tartozzék évenként beadni, hogy így pusztulnának a gonoszok.

A hirnyók is sok kárt szoktak tenni gyümölcsfáinkon; az idén ugyan a tavaszi késői hó következtében nincs gyümölcsünk, hanem káposztáinkat a hirnyók pusztították el.

Igen nagy ellenségeink még rossz útaink. Szerkesztő ur tudhatja, hogy ha kevés eső esik, isten teremtette útainkon ne induljon meg az ember még üres szekérrel is, legalább jó négy ló vagy ökör nélkül, ha valamelyik süppedékbe nem akar háltni. Pedig ezen vonal célja volna Kolozsvárt a Szilágygyal összekötni. Volt vidéki parancsnok Cornelius ur munkált is abban, hogy e vidék jóllétét egy ide csinálendő kő-út által eszközölje, annyival inkább, minthogy a szilágyiak Zilahtól a Meszesen át igen derék kőutat csináltak s ezt csak folytatni kellene Kolozsvár felé. Azonban nem tudjuk mi, jó szándékában meggátolta; némelyek azt hiszik, hogy tán akkori mérnökünk azon felterjesztése, miszerint ezen vonalat csak tört kővel lehetne porondozni; holott azon felterjesztés tévedésen alapult, mert nem csak a Nádas-mentin, hanem Sombor-környéken is elég porond várakozik készen a feldolgozó kézre. Ha a m. kormány könyörülne ezen a vidéken, s rakott utat hozna létre, nagy jót tenne velünk; s hogy létesítse, fontos okok követelik. A kolozsvár-zilah-i posta-út természetes vonala csak itt lenne. A helyett hogy a papfalvi nyaktörő hegyet megmássza, s minden helységet kerülve oly borzasztó helyeken haladjon, hogy sáros időben még lóháton is alig tud ballagni a szegény postakocsis, — itt hegyek nélkül jóval könnyebben vonulhatna Sombor felé még pedig népes helységek közelében. A postaútnak pedig töltöttnek kellene lennie; no de a közigazgatás is igényli ezen vonal megcsinálását. A Szilágyságot Kolozsvárról kormányozzák, tehát mily szükséges lenne a könnyű közlekedés tekintetéből egy zilah-kolozsvári jó út? könnyű átlátni.

Régebb vagy két nyáron át méregették vidékünket mérnökök, mint mondták, vasútnak egyengették előre az utat; de változtak a dolgok; csak a mi sáros útunk nem változott. Most megint hire jár, hogy N. Váradtól Kolozsvárig vasutat építenének; ez természetesen vidékünkön menne át. Mi nem tudjuk, álom-e ez vagy valóság? elég az hozzá, hogy sokan azt hiszik, hogy ha létesülni talál, aranyhegyeket varázsland közibünk; mi ezt éppen nem hiszszük, de igen

azt, hogy a jóllét némi morzsait csak velünk is éreztetendi; némelyek pedig, ezek fuvarosok lehetnek, károsnak látják a vasutat még Kolozsvárra nézve is. Hanem, ön tudja, hogy a világon mindenütt pereltek a fuvarosok a vasúttal ellen, a szappanosok a gázvilágítás ellen; de a világot még sem tudták rábírni, hogy vasút helyett sárban járjon, és meggyőzni, hogy a rossz folyó gyertya, vagy éppen a zsirba mártott nyúl-ganáj*) jobban világít a dicső gáznál.

Törökbúza szedésünk részint lefolyt, részint pedig foly. Ezen nagy fontosságú gabona-nemünk várakozásunknak teljesen megfelel, s némileg pótolja azon hiányt, mit az idéni gyenge rosztermés okozott gazdáink gabonásában. Hanem makkunk nem igen van, csupán a cserfákon mutatkozik gyéren; tehát törökbúzánk sertéseink számára is igénybe lesz véve. Szénánk bőven termelt s az idén csak az életterlen gazda csinált rosz szénát. De azért még se hiszem, hogy e vidék szénája megavasodjék.

Türei mészégetőinknek az idén új versenytársa támadott. M. Gorbón Lészai is égettetni kezdte a meszet, s minthogy ez a fát a maga erdeiből kapja, a türeiek pedig Somtelkéről veszik; kedvezőbb körülmény közt üzheti ez iparágot. Azonban a mészégetők mindnyájan panaszkodnak, hogy az emberek a forradalom óta nem építenek s ezért a kereset roszul foly.

Nem tudom másutt ugy van-e, de nálunk a közemberek még maig is mind azt hiszik, hogy a m. kormány a hecsübiztosság útján azért mérteti a földeket, hogy a nagyobb birtokosok lábait köztök feloszssa. Mig ily vélemények honolnak az emberek agyában, addig a tulajdon szentése iránt mindig bizonyos aggodalom fogja el az embert. Kiváltképpen pedig az bántja őket, hogy az erdőt a tulajdonosok nem akarják nekik közhasználatra átengedni.

Az öszvetést néhol elvégezték, néhol pedig folytatják, a mig a tél kitiltja a barázdából.
R. I.

Szászváros octob. 6.

„Szép volt az a régi világ, szép mint tükörökkel” monda egykor az itteni „amplissimus magistratus” egyik néhai tagja.

„És miért, kérdem?”

„Haj édes öcsem! ma igen sok jövedelme van a nemes városnak”.

*) Sok helyt falun a nyúl-ganét zsirba mártván, mécses helyett használják.

Értem a bajt, hogy hol fáj. Hajdon e városnak is, mint soknak jövedelme kevés volt, és a jelenbe hasznóba adó malmok, serház és tömérdek külsők régebben a hivatalnokoknak adattak fizetésbe használatul, kik az után bírók, senatorok, molnárok, korcsmárosok és tulajdonosok is lévén zsirosabban élhettek, mint a későbbi napokban; továbbá a hajdon tanácsitéltek kimondása mindig kész pénz fizetési „pennalításokon“ végződött, melyből a bírakat a „tertialitas“ törvényesen illette, s aztán a begyült valamelyik senator pinczéjében „consummaldott“. Csak kövér idő is lehetett az. Ma másként áll. — Erdélyben szinte csak a szász-földön van czélszerű gazdaszat; itt kellő ügyelet van a mezei rendőség s külső gazdaszat minden egyes picziny ágaira, a füzfa plántálástól a makk és gubacsszedésig; nagy felügyelet alatti kezelés, s a kihágások szigorú büntetése. Ezért a gazdaszat és ipar a szászok között szüntelen nevedésben virágzott, melyet ernyedetlen szakismeret gyarapított és fejlesztett. E tárgy körül itt soha nem volt süllyedés vagy műcsökkenés, de koronkénti nevedésben élt a gazdaszat, ipar és kereskedés; míg a szomszéd megyék birtokossainak egy része a gazdaszat körül csak az apák tapasztalatán haladott s botlásain nem okult, addig a szász e tárgy körül a külföldet is kibányászta, mintául vette azt, s az égalj és földjén nyert ismereteivel egybehasonlítva sok nemesítést hozott elő az ananásztól a perjefűig. Fájdalom Erdélynek egyik magyarvárosi piacza sem mutatja elő azon gazdaszati czikket és élelmi szereket, melyekkel csak Szében, Szászsebes és Segesvár méltán kérkedhetik, nem is említve kereskedelméről Brassót, Segesvárt vagy mást. Szászváros, hogy a fönnbbi városoknál irtak körül hátrább áll, oka megvallo, hogy lakóinak egy részébe állott, kik előitéletesen a szász „institutiokat“ gunyolták. Ipar és kereskedelem tekintetéből Szászváros a szászvárosokat kivéve negyedik; kár hogy bora rossz; búzája arany szép, s még is itt mint az egész szász földi városokban, oly kevés helyt ehetni jó dagadt hasu czipót vagy kenyeret.

— A robot megszünése e vidéken azon hatást tette, hogy az urbériség megszünése előtt az e városi marhákat nem tartó földbirtokosok külső földjeiket oláhoknak adták ki fele művelésbe, és sokasulván a felszabadulás után a vidéki uraságok földjei, az is felébe adandó, tehát az azokhoz közel fekvő szász falvak oláh lakói örömelebb ezekhez fognak, mert az ottani hanyagabb felügyeletnél még időn kívül is meg-

látogathatván törökbúza földjét és burgonyáját, szedés előtt felét már haza csempészi, és így sok e városi föld maradt muharnak. A tavalyi árvizeknek is azon következése lett, hogy sok román új áradattól féltében több kibérlett földet hagyott parlagon; s a termék-ár még sem nevedik, kivéven minden czélszerű erdőkezelés mellett is a fa, de ennek oka a sok új hivatalnok és népesedés.

— A földbirtok becse az 1846 előtti állapotban teng. Bėjövén a württembergiek, míg téjben főzött tallérai tartott, a fekvő föld ára háromszorosra nevedett, de hogy leörlődött tallér-időszakok, s ökelkoldusodtak, elhaltak, vagy ismét kiköltöztek, ma a föld ára ismét ahajdoni.

— A napszám os-munka kéz felette elapadt, mert a robot megszünése után kevés napszám jelenkezik. Egy napszám 30 kr. e. p. s ha az igénytelen oláh egy héten egy jó forintot szerez, az családjának elég, több nem is kell, s magának szerzett üres idejét pálinkaházban tölti el — politikával. A robot megszüntetése az oláhnak több henylő napot adott; kereskedés és ipar után az e vidéki soha nem törekedett, tehát a keresett munkahiány látható és tapasztalható szellemi elaljasodását teremté és teremti.

— A közlekedés egyik fő eszköze; az utak; erre nálunk kiváló szorgalom fordítódik. Ki nem ismerte itt az utat, mely e várostól Gyalmár és Benczenczen ment át a Maros balpartján, hol a könnyen vízbeeshetés félelme ijesztett minden szerkebe ülöt. Itt új út készül, s a város végétől sinoregyenes lesz az a kenyérmezőre, s másfél órával rövidül.

— Méheket alig tart e vidéken egy két gazda, minden jó kezelés nélkül.

— Selyembogár tenyésztésse ki sem bajlódik. Egyszer évek előtt egy itteni magyar polgár elkezdett velök nagyban bibelödni, de megunta, mert nem értvén ahoz, fáradsága füstbe ment, megbukott, s guny-nevetés tárgya lévén felhagyott vele.

— Az ártalmas állatok pusztítására itt évenként a havasok alatti falvak vadászatokat szoktak tartani.

— A verebeket nem bántjuk, legfölebb ki szereti megeszi, mert Mózes mondá V. XIV. 20. hogy „minden tiszta szárnyos állatot megegyetek“, de Mózes következő tanítását nem követjük: az önmagától meghalt állatot, meg ne egyetek, de a jövevénynek, a ki a te kapuidon belől vagy adjad azt, vagy pénzen add el az idegennek.“ Ujságíró.

N. Körös sept. végén. Szénánk majd mi sem termett, anynyira, hogy egy vontató szénáért már is megadnak 50, mond ötven váltó forintot, pedig még messze a tél; bizony nem kis gond marhatartó gazdáinknak. Majd tél felé lesz hihetőleg elég, olcsó áron is eladandó szarvasmarha; meglátjuk: mi lesz akkor az ára egy font tehénhúsnak. A búza- és rozstermés közepeszerű, de szalmája ennek is nagyon kevés, úgy hogy ez sem pótolhatja a széna nem létét. Tavaszi vetéseinkből majd mi sem lett, anynyira, hogy nem kevés gazda, magul elvetett zabját sem kapta vissza aratáskor. Kukuricza volt vetve elég, de ezt nagyon hátra vetette vala a hosszúságú szárazság. A mi kevés eső aztán hullott, helyre hozta ugyan némileg a kárt, de későn, úgy hogy kukuriczáink egy része már meg nem érhetik, s így éretlenül fogják azt betakarítani gazdáink. A későn nyílt tavasz miatt megkészt szőlő jól találta magát a szárazságban, oly gyorsan fejlett és nevedett, hogy e részben szép reményeink kezdettek vala éledezni; hanem jul. 20-tól kezdve egyszerre meggyengülván a meleg, e hóban pedig hűvesre változván az idő, nagyon meglassudott a szőlő haladása, s félni lehet, hogy még szüretkor is sok savanyu szem lesz. — Időnk járása június végén innen is megtartotta eddigi rendetlen folyását. A tavaszon kezdődött szárazság egész jul. 19-ig tartott, még pedig oly meleggel július 19. első napjai folytatában, hogy több ízben 27°, 28° R-t, sőt július 19-én 29° R-t mutatott a hőmérő szabad ég alatt, árnyékban. Július 19-én estve jókora záporosó hullott, városunk terjedelmes határu némely részein pedig jég, mely szőlők- s egyéb még kün volt terméseinkben tetemes kárt okozta. Itt kezdve hullott néha egy-egy kevés eső, de a forróságnak egyszerre úgy vége lett, hogy a hőmérő egész maig egyszer sem hágott fennebb 23° R-nél. E hó kezdete óta pedig épen őszi komor hűves napok kezdettek uralkodni, nagyon mérsékelt meleggel közben-közben.

Rimavölgyből írják a M. H.-nak. A földmivelés napról napra virágzóbb és jövedelmesebb kezd lenni, mivel belátja mindenik, hogy ez most legáltalánosabb, legbiztosab jövedelmi alap. Csak hogy ennek elősegítésére, s okszerű rendezésére még sok hiányzik. — Az urbarialis veszteség fejében ígért kártalanítási előlegezést sok birtokos még eddig is hasztalan várja, bár iránta a szükséglett lépéseket régen megtevé; aztán a tagosítások ügye részint lassu eljárással, részint más — utjába gördülő nehézségekkel küzd. Egy cselédrendszernek nagyon is érezzük

hiányát, s ohajtva várjuk annak, valamint községek rendezésének is életbe léptetését. Az elsőt illetőleg majdnem naponként vannak esetek, hogy a cseléd féktelen makacssága bosszúságot, kárt okoz gazdájának, vagy pedig legszorgosabb munka idején oda hagyja urát és megszökik, a nélkül, hogy a bíróság vagy az ez által fölszólított csendőrség közbejötté használna. Dohányra ez idén nálunk igen csekély a kilátás, bár igen szép lehetett volna a termés, de hogy miért nincs, annak nem a természetök okai. Sok kérelem a maga idején és szokott rendes uton adatott ugyan bé dohányültetetés engedelmé végett, de a válasz reá részint későn érkező az illetők kezéhez, részint megtagadólág szólván, ebből némi zavar keletkezett. — Mondják, egy helységnek kérelmezői csak augusztus hó legvégén kapták meg közigazgatási járáshíróság útján a dohányültetésre engedélyt, melyet a cs. k. kerületi pénzügyigazgatóság még május havában irt alá. A kérelmezőktől most a kérvényezett dohánymenynyiségtől ölszám szerint járó taksát követelik, holott ők — az engedelem még meg nem adatván — éppen semmi dohányt nem ültettek.

Temesváron a sept. végén mult vásár nem volt kielégítő; oka ennek részint a mezei munka új kezdete, s a szüretelés, részint pedig a népnek kevés szüksége ily időben. Lovak különösen nagy árra tartattak, habár szokás szerint az eladók száma jóval felütötte is a vevőket; szarvasmarha nem sok; szintén drága, egy pár hizlalni való nagy ökör 400—450 vft. A sertések is megdrágultak a hizlalók venni törekvése miatt; egykissé szemrevaló idei malacz párja 40—50 vfton kelt. Nyers termény nem volt nagy bőségben, még gabona sem. Új kukuricza szép és száraz 8 ft. köble, de ez is kevés. Zab szinte 8 ft.

Debreczenben a Mihálnapi vásár mindjárt kezdetben rosszul mutatkozott, s éppen úgy végződött is. Az egészet véve, nagy pénzsűke volt érezhető. Kézmű kevés kelt el; a legközelebbi vidékről s Erdélyből sok vevő elmaradt. Termény, mindenféle kevés hozatott, s a forgalom ebben is jelentéktelen. A kétnyiretű gyapjút még vásár előtt elkapkodták; a nyári gyapju kerestetett; őszszesen mintegy 200 mázsa került vásárra. A méz mázsája, a tavali árhoz képest 5—6 pftal felszökött, pedig tavali is drága volt. Különös mind a mellett, hogy a mostani magas árak dacára mégis közel 3000 mázsányi gyorsan elkelt. Legnagyobb részét rozsnyói mézeskalácsosok vásárolták össze, 22—23 pftjával.

*

Gubacs nem hozatott az itteni piacra; N. Károly és N. Várad környékén speculánsok szedték össze. Dió alig volt a vásáron 50 köből, pedig e termény máskor a vásárnak egyik főcikkét képezi; az idén nagyon rosszszul termett, minélfogva köble 10—12 pft-ra szökött. Hamuzsir valami 250 máza volt, s $8\frac{1}{2}$ —10 pfton kelt. Slivovicza iczéje 15—16 kr., szeszé (30°) 14—15 pkr. Gabona kevés, a zab kapós, s a vidéken, különösen a Nyirben és N. Károlyban erősen szedik, s szállítják Szolnokba; köbliért 2 ft. 40—2 ft. 48 krt ígérnek.

Tállya, oct. 7. A hegyalján igen kevés, de oly jó bor lesz, milyen 50 év alatt egyszer. Már közel három hónapja, mióta eső nem esett, — mert azt esőnek nem mondhatom, hogy egy vagy két izben egy kicsit szemezett, úgy szólván a port se verte el; ha így tart a szárazság e környéken, az öszit újra kell vetni, mert eddig ki se kelt — vagy mi kikelt elsárgult. — Darázs igen sok van, a szőlőt nagyon eszi — már e miatt eddig is nagy kárt vallottunk. Oly jó éreidt szőlőre, mint most van, a legidősb emberek sem emlékeznek. — Ez idén a szőlőt sem-

mi fatum nem érte, de jó és szép is, midőn rá néz az ember, szinte nevet. M. G.

ELEGYTÁR.

A bútorok fénymázolása sellak helyett kopállal. A bútorokat sellakkal fénymázolni, azon szokások közé tartozik, melyektől, bárha rosszáguk elismerve is van, igen bajosan válnak meg iparosaink. Köztudat szerint a meleg rövidebb vagy hosszabb idő alatt a likacsos testekből mind kiszívja a zsiros részeket. A fa a fényesítés előtt és alatt beivott olajt, tapasztalás szerint, a sellakon bocsátja át s így elrontja annak fényét. De nem csak ennyiből áll a baj; idővel maga a sellak is meglikacsosodik s ekkor a fa az időjárás minden befolyásának ki van téve. Ellenben a kopállali fénymázlásra, fára, valamint vasra vagy bármi más anyagra a legnagyobb tartósságot biztosít. Igaz, hogy a sellak olcsóbb, de a kopál-fénymáz ötször tartósabb, ide nem számítva azt, hogy szebb is, és a bútorokat jobban védi az időjárás ellen, mire különösen a zongoráknál kellene figyelni.

A kolozsvári keresk. s iparkamara befolyása mellett szerkeszti Berde Áron tanár.

PIACZI ÁRJEGY:

	Erdélyi köből.		Búza.		Elegyb.		Rozs.		Arpa.		Zab.		Török búza.		Hús. 1 font. kr.	Gyertya. kr.
	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.		
Kolozsvár oct. 14-kén	14	40	10	40	6	36	—	—	4	—	9	12	15 $\frac{1}{2}$	52 $\frac{1}{2}$		
Pest octob. 1-én	13	—	11	3	10	25	9	15	6	55	9	12				
Győr septemb. 26-kán	12	18	11	15	11	—	9	15	6	54	9	—				
Pécs septemb. 26-kán	12	15	10	40	10	6	9	22	7	15	10	6				
Zemplén sept. 27-kén	15	—	—	—	11	15	10	—	4	30	—	—				
Eszék sept. 27-kén	9	45	7	30	—	—	8	15	6	45	9	13				
Mosony sept. 26-kán	12	6	10	30	11	40	8	54	7	30	9	20				
Posony sept. 28-kán	14	15	—	—	13	54	9	36	7	57	9	36				

Bécs octob. 11. Agio: arany 23 $\frac{1}{2}$, ezüst: 16.

MAGÁN-HIRDETÉSEK.

6. Ujonan rendezett Vas és fűszerkereskedés a FEKETE KUTYÁHOZ.

Alólírtak van szerencséje mély tisztelettel jelenteni a n. érdemű t. cz. közönségnek, miszerint néhai Nagy Alajosnak mlg. Rác József ur házában lévő kereskedését átvéven,

azt egészen újból rendezte. — Miután e kereskedés mindennemű vas, nürnbergi anyag, fűszer, festék, papír és írószer-árukkal a legjobban ellátva van, bátorkodik azt a n. é. t. cz. közönségnek becses figyelmébe anynyival is inkább ajánlani, minthogy nevezett cikkekben! készség és pontosság

mellett a legjutányosb áron képes szolgálni. — Déés, oct. 9-én 1852. Galgóczy Antal.

7.

A mezőségen két helység hátlarán nagy mennyiségű igen jó minőségű széna és szalma eladó. Bővebb értesítést nyerhetni Tilsch J. ur könyvkereskedésében.

Nyomatott a rom. kath. lyc. könyvnyomó int. betüivel, kiadó TILSCH JÁNOS könyvtáros.